

СЕНСОРНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ПМР В УМОВАХ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Реготун Наталія Сергіївна

здобувачка магістерського рівня вищої освіти
зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Гладуш Віктор Антонович

професор кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти,
доктор педагогічних наук, професор

Уперше в Україні в Базовому компоненті дошкільної освіти (2012 р.) було виділено окрему освітню лінію «Сенсорно-пізнавальний розвиток дитини дошкільного віку». Ця інновація свідчить про зростання уваги до сенсорного виховання як важливого елемента розвитку дітей. Відповідно до наказу МОН України від 20 квітня 2015 року № 446, що визначає допустиме навчальне навантаження в дошкільних закладах, дітям третього року життя рекомендовано проводити заняття із сенсорного розвитку два рази на сім днів. Цим бачимо потребу оновлення підходів до сенсорного розвитку дітей, адже забезпечуємо їхнє збагачення якісними методиками.

Сенсорний розвиток дитини – це процес удосконалення здатності сприймати зовнішні характеристики об'єктів, таких як форма, колір, розмір, просторове розташування, запах і смак, формуючи уявлення про них. Дошкільний вік вважається найбільш сприятливим для активного розвитку сенсорних навичок та формування сприйняття навколишнього середовища.

Відомі зарубіжні педагоги, зокрема Ф. Фребель, М. Монтесорі, О. Декролі, а також провідні вітчизняні дослідники в галузі дошкільної педагогіки та психології, такі як Є. Тихеева, А. Запорожець, А. Усова та Н. Сакуліна, підкреслювали значущість сенсорного виховання як одного з ключових напрямів у дошкільній освіті. Сенсорне виховання забезпечує гармонійний сенсорний розвиток, що є основою для формування уявлень про навколишній світ.

Сенсорний розвиток включає два основні аспекти: формування уявлень про властивості об'єктів та оволодіння новими діями, що сприяють точнішому сприйняттю довкілля. Базові поняття сенсорного розвитку були досліджені такими видатними науковцями, як М. Монтесорі, В. Зінченко, М. Ланге та Н. Гернштейн. Зокрема, В. Зінченко акцентував увагу на перетворенні сенсорної інформації та формуванні перцептивного образу, тоді як М. Ланге вивчав стадії сприйняття у дітей дошкільного віку.

Сенсорне виховання є фундаментом гармонійного розвитку дітей дошкільного віку. Це вартує більшої уваги тим, хто має порушення мовленнєвого розвитку (ПМР). Адже воно формує можливість розрізняти форми, кольори, розміри, звуки та просторові відношення, що сприяє пізнанню світу.

Розвивальні ігри інтегрують освітні та розважальні елементи, створюючи комфортне середовище для засвоєння нових знань. Вони тренують увагу, пам'ять, мовлення і мислення, сприяють формуванню когнітивних функцій та емоційної сфери. Дидактичні ігри систематизують знання про сенсорні еталони (кольори спектра, геометричні форми, співвідношення розмірів) і розвивають логічне мислення через процеси аналізу, порівняння та узагальнення.

Методом емпіричного дослідження було вивчення процесу формування сенсорної культури у дошкільнят через застосування дидактичних ігор. Дослідження проводилося на базі ЖДНЗ № 44 для участі 10 дітей другої молодшої групи. Учасників було розподілено на дві підгрупи – експериментально.

На першому етапі дослідження, яке носить констатуючий характер, була діагностика. Основним призначенням цього етапу було визначення рівня знань дітей молодшої групи щодо характеристики

Початковий етап включає аналіз особливостей освітнього процесу в дитячому садку та специфіки групової роботи. Після вивчення ключових аспектів сенсорного виховання в дошкільному віці було організовано діагностичне тестування. Для оцінки впізнаваності дітей про властивості та

характеристики предметів використовувалася методика Є.М. Пілюгіної, яка включає завдання різнопланових видів діяльності.

При виконанні завдань різного характеру (конструктивних, кольорових, з формами) у дітей дошкільного віку спостерігаються різні рівні засвоєння знань про властивості предметів. Кожен з трьох рівнів має свою характеристику:

I. Вищий рівень – дитина успішно виконує завдання самостійно, мінімальна допомога з боку вихователя.

II. Середній рівень – дитина вирішує завдання з незначними помилками (менше двох), самостійно, з невеликою допомогою від вихователя.

III. Низький рівень – дитина пасивно підходить до виконання завдання, допускає понад три помилки навіть після пояснень вихователя, і переходить до простого маніпулювання предметами.

Обробка результатів: активність оцінюється за шкалою: 3 бали – висока вираженість показника, 2 бали – середня вираженість, 1 бал – низька вираженість. Перший рівень активності – 14–18 балів, другий рівень – 7–14 балів, третій рівень – 0–7 балів.

Під час обробки даних оцінюється активність дітей при виконанні завдань за двома параметрами.

До високого рівня розвитку були зараховані Андрій і Єва з контрольної групи та Віктор з експериментальної групи. Вони робили поставлені завдання самостійно і правильно, демонструючи живий інтерес до процесу виконання. Завдання вихователя були ними успішно вирішені, що свідчить про високий рівень сенсорного розвитку.

До середнього рівня розвитку належали Вікторія з контрольної групи та Аріна з експериментальної групи. Вони здебільшого виконували завдання самостійно, але час від часу допускали помилки. У таких випадках їм була необхідна допомога вихователя, який спрямовував і коригував їхні дії.

До низького рівня розвитку віднесли Нікіту, Вову з контрольної групи, а також Мію, Артема та Кіріла з експериментальної групи. Ці діти не могли самостійно впоратися із завданнями, часто допускали значну кількість помилок

і переключалися на просту гру з предметами. Наприклад, Нікіта Гавриленко, починаючи виконувати завдання, почав грати з предметами, а на запитання вихователя: «Що трапилося? Чому ти так робиш?» відповів: «Я не хочу робити. Я буду гратися».

Отже, враховуючи висновки діагностики, кількість дітей з високим рівнем розвитку є малою, а число дітей з низьким рівнем розвитку – значне. Варто робиться висновок, що потрібно і надалі працювати над розвитком сенсорної культури дітей за допомогою дидактичних ігор для покращення навчання. Та покращити засвоєння знань про властивості предметів.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л. Дидактичні ігри і вправи в дитячому садку : учебное пособие / О. П. Янківська. Київ : Радянська школа, 1987. 126 с.
2. Богуш А. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Науковий керівник: А. М. Богуш. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. Спецвипуск. Київ : МЦФЕР-освіта, 2012. С. 4–30.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні | Міністерство освіти і науки України (mon.gov.ua)
4. Безсонова О. Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Впроваджуємо оновлений Базовий компонент дошкільної освіти. «Дошкільне виховання», 2021. № 7. С. 3-4